

volves volants dels cards' (Ferrerries, 1964) i Àneu [a la] *bruixa* «sistema de asar la carne en el bosque» (Pol, p. 11), que de nou ens recordarà la noció de la *bruixa* freqüentadora de brugueres. Molts més del castellà de Cuba en Fortiz, *Catauro*, 37 i 267-268. — ¹⁰ En un text del S. XVII referent a les bruixes de Terrassa (veg. *SARDANA*), una de les processades conta que, untant-se les aixelles amb certs unguents, es llançava a volar aires amunt per fer cap a un cim d'allí prop on se celebrava la sessió de les bruixes amb el dimoni. A Bagà es deia que la nit de Cap d'Any les bruixes ballen en els cims del Pedraforca, passant d'un cogolló a l'altre amb una escombra entre cames (*AlcM.* II, 694b), etc. — ¹¹ Ja en citava algun en aquell passatge i en el DCEC IV, 948b, especialment el cas de TRANCA, i en basc sí que en podríem afegir a grapats, des de Leizarraga, Detxepare i especialment els que citen Mitxelena, *Textos Arc. Vascos*, pp. 150, 162 (on n'hi ha fins en posició inicial, ço que no és tan freqüent) i Uhlenbeck, *Vgl. Lautil. d. Bk. Dial.*, 39-39. — ¹² Es creu que una part d'aquestes formes parteix d'una base indoeuropea *KOITO- i l'altra de l'amplificació *KOITIA (arrel representada en grec, cèltic, etc.); Kluge-M., etc. La landa germànica no sempre és aplevat amb plantes baixes, cas clàssic de la Lüneburger Heide, també sovint pinosa i bosquets damunt un vast areny (Rominter Heide). — ¹³ Observem d'altra banda que un diftong obliga a partir d'una base amb -ks- i no -ssj- (com hauríem pogut conjecturar), com sigui que una ss doble no s'hauria pogut mantenir darrere un diftong decreixent i davant diftong creixent; i -oisi- amb s senzilla hauria donat -s- sonora romànica. Per totes bandes ens veiem doncs forçats a la base VROIKSA amb diftong i -ks-, i en conseqüència a lligar-ho amb el nom del bruc. — ¹⁴ Marstrander, *Norsk Tidsskrift for Sprogvid.* I, 1928, 111ss.; Weisgerber, *Spr. d. Festlk.*, p. 41. — ¹⁵ Més relacionat amb el cast. *brezo-beruego* 'bruc' estaria potser un *Verucius* o *Verucius* que es documenta en el Baix Rin (Weisgerber, *Die Name der Ubier*, pp. 92, 232). Sobre *Vraexamus* no em sembla que vagi ben orientat Whatmough, *DialAncGaul* en relacionar-los amb *Vrassia*, i menys amb el nom del mediomàtric *Vratharus* i els compostos de *vara* 'aigua'. — ¹⁶ Berneker, *Sl. Et. Wb.* I, 87; *Mélusine*, P. 1877, p. 11. — ¹⁷ Lespy, *Gramm. Béarnaise*, p. 96. Grafia que podria entendre's com expressant -ç, però està enterament isolada en els llibres de Lespy entremig de molts *brouch*; aquesta també la de Palay. Deu ser simplement una grafia inconseqüent. És veritat que Rohlf's *Le Gc.*, l. c., diu que va sentir *broucho* 'bruixa' en dos pobles del límit amb l'aragonès (a Aspa i a Baretons), però devia ser a individus influits per l'aragonès (pastors, que allí viuen sempre dels dos costats de la frontera), i a l'Alt Aragó ja hem vist que això és un defecte de pronúncia de gent castellanitzada (que avui són quasi tots). — ¹⁸ Veg. *DAG.* i *AlcM.* i «certs

puristes, tot *bruixats* ab la literatura ascètica», «Occitans --- magrets d'entusiasme de llurs fills i massa *bruixats* amb el francès», *BDLC*, 1912-3, 22, 354. També seria de Menorca segons *AlcM.*, però en atribuir-ho a Eivissa en dubto perquè allà diuen *embruixà* segons PzCabrero, i a Mallorca mateix no se'n citen altres exs. ni el registren els diccs. Figuera i Amengual. Imagino que a precés d'Alcover va admetre'l Fabra (i ha quedat en el *Dfa.*, fins usat després per algun poeta barceloní en angúnies mètriques). Notem que també en castellà *embruja* i derivats són mots molt recents, no registrats encara pel *DAut.* (documentació més recent àdhuc que en cat.). — ¹⁹ «Pels Pirineus hi ha una varietat de les *pedres de llamp*, que es creu que són fetes per les bruixes i llançades per aquestes quan pedrega, i les anomenen *pedra de bruixa*», Joan Amades, *BDC* XVII, 63. — ²⁰ No garanteixo del tot l'exactitud de *bruixina* «vent fort i fred», que Joan Amades localitzava a Tous (*BDC* XVIII, 119) i d'ell ha passat a d'altres, però realment el mot deu existir, car a les Viles del Turbó em diuen (1965) que *ja broçina* 'vent fred i molest' (ç per ç pot ser una castellanització que ara guanya terreny allà) i cf. l'engad. *brüsa* 'vent de tramuntana' i anèlegs (Tagliavini, *ARom.* x, 99). Més dubtós és un empord. *bruix* 'vent fort que precedeix el temporal' que hi afegeix el mateix (¿contaminacions de *bruixó* amb un altre mot?) — ²¹ És curiosa la coincidència amb l'albanès *brešan* 'calamarsa' («Hagcl»). Però segurament no hi ha més que curiositat; com ja n'és indicatiu el fet que la *e* albanesa no ve de o ni u sinó més aviat de *ë* indoeuropea o d'algun diftong, Gustav Meyer en tracta en *Albanische Studien* III, 36, 61, 72; i *Etym. Wb.*, § 47. D'altra banda sembla haver-hi una relació o altra amb alb. *rešan* 'neva', i potser també amb alb. *avul* 'xafogor', roms. *abur* que semblen postular *ABROS. Tot plegat ens condueix ben lluny del mot català.

BRÚIXOLA i la forma clàssica BÚIXOLA, més ben conservada i encara més usada en molts llocs, són probablement alteració del ll. vg. *buxīda* 'capsa', provinent del gr. *βυξίς*, *-ίδος*; amb el sentit nàutic el mot apareix en les terres catalanes primer que enlloc, si bé abans ja es troba, aquí i a fora, com a nom de capsets d'altres usos. □ 1.ª doc.: *bóxola* 'capseta' 1323 (*buxula* en baix llatí fora de Cat., 893, 1029); *bóxola de mar*, 1363; la *búixola* nàutica ja en aquesta forma 1380; *brúixola* 1389.

És important el llibre de Michael Metzeltin,¹ sobre la terminologia de la búixola, preparat acuradament sota la magistral direcció del nostre collega Germà Colon. No va tenir accés, però, a algunes fonts valuoses, en particular l'*InvLLCat.* d'Alart, on veig «unam *boxolam* de mar et quasdān horas vitri» en un doc. [rossellonès] de 1363, i «unam *caxam* cum duabus *buxolis* navicandi» en doc. de Cotlliure de 1385 (articles *boxola*, tots dos, i aquell a l'art. *mar*); s. v. *bruxola* hi dona exemples d'aquesta forma (tam-